

Áo Yếm trong Ca Dao

Phạm Dũng

*Lơ thơ hai dải yếm đào
phát phơ trước gió biết vào tay ai.*

Trước khi dùng xú-chiêng như người phụ nữ Tây Phương, người phụ nữ Việt Nam đã biết dùng cái yếm để che kín bộ nhũ hoa. Nói như thế không có nghĩa là cái yếm chỉ có công dụng như cái xú-chiêng của người Tây Phương mà thực sự công dụng của nó còn rộng rãi hơn nhiều. Trong lúc cái xú-chiêng chỉ dùng để che kín và nâng đỡ bộ nhũ hoa thì cái yếm của người phụ nữ Việt Nam đôi khi còn có thể dùng thay thế cho cái áo cụt “ra đường đi đâu gần gần mà chỉ bận yếm thì cũng chẳng ai rầy” hoặc, hơn thế nữa, “mùa nóng nực những người làm việc khó nhọc chỉ mặc yếm che ngực, đủ kín đáo, không mặc áo”.

- Theo Lê Văn Đức và Lê Ngọc Trụ trong Tự Điển Việt Nam (q.I, trang 669)

chiếc yếm được định nghĩa như sau: “Yếm= Miếng vải hình tam giác dùng che ngực”

*Cô kia mặc yếm hoa tằm,
Chồng cô đi lính cô nằm với ai.*

- Theo Trần Ý trong bài “Quê Rích Quê Rang”, chiếc yếm được mô tả “là một tấm vải đen hay màu hồng, gần như hình tam giác, có dải cột choàng ra sau cổ và sau eo”.

- Theo Nhất Thanh Vũ Văn Khiếu trong Đất Lè Quê Thói, “Yếm mặc để che kín ngực là mảnh vải vuông, một góc may cổ xẻ, cổ thìa, hay cổ xây, có dải bọc treo lên cổ, hai góc đối nhau vắt sang hai bên sườn may dải rộng quấn vòng sau lưng ra đằng trước bụng, thường quấn chặt không để cho vú ngóc lên phô trương đường cong nét gợi, không để cho rung rinh, dún dẩy, vươn ra quá cỡ.”

- Theo Anh Thy trong bài Nghìn Năm Dải Yếm Bắc Cầu, “Cái yếm đó có cấu tạo khá đơn giản. Một mảnh vải hình thoi khoét tròn một đầu, được gắn dải lụa để buộc lại sau cổ và lưng”.

Hai ông Lê Văn Đức và Lê Ngọc Trụ là người Nam, ông Trần Ý người miền Trung, ông Nhất Thanh Vũ Văn Khiếu và ông Anh Thy là người Bắc.

Như vậy, có lẽ cái yếm của người miền Trung và người miền Nam có hình dáng gần giống như hình tam giác khoét cổ ở đỉnh. ; trong lúc đó cái yếm của người phụ nữ miền Bắc lại có hình dáng gần giống như hình vuông hay hình thoi và cổ yếm được khoét ở một góc.

Như ông Trần Ý đã nói trong bài vừa dẫn, “Yếm vừa che ngực vừa là món trang sức của các cô đang độ xuân thì, nhờ màu sắc, nhất là cái cổ yếm là

một công trình tuyệt xảo của các cô gái khéo tay : đường viền chạy chân rết, luồn được vào trong là cả một công phu.”

*Nhác trông cái yếm cũng xinh
Khen ai khéo dệt ra hình hoa mai
Khen người khâu yếm cũng tài
Cổ thêu con nhạn có hai đường viền*

*Cổ thì em ngả màu hiên
Thắt lưng mùi huyền, dải yếm cũng xinh
Khen ai khâu yếm cho mình
Đường lên đường xuống ra hình lưng ong*

*Yếm này em ngả màu hồng
Yếm này nhuộm mắt mấy công hời nàng?
Khi xưa lụa hãy còn vàng
Khen ai khéo nhuộm cho nàng, nàng ơi!*

Về các loại vải may yếm còn tùy chủ nhân của chiếc yếm (giàu nghèo, già trẻ), tùy theo môi trường sử dụng yếm. Yếm mặc ở nhà hay khi đi lao động được may bằng vải ta hay vải trúc bầu. Vào những ngày hội hè đình đám người ta thường mặc yếm màu, con nhà khá giả mặc yếm vóc, yếm nhiều là những loại vải quý đắt tiền:

*Hỡi cô yếm thắm lò lòa
Yếm nhiều, yếm vóc hay là trúc bầu?
Hay là lụa bạch bên Tàu?
Người cắt cũng khéo, người khâu cũng tài...*

Về màu sắc, còn tùy theo sở thích cá nhân hay còn tùy theo môi trường sinh hoạt. Thông thường người ta thường mặc yếm trắng hay yếm nâu trong những lúc ở nhà hay làm việc ngoài đồng áng. Những người đứng tuổi vẫn dùng hai màu này là chính dù ở trong bất kỳ môi trường sinh hoạt nào. Khi tham dự các cuộc hội hè đình đám, phần lớn phụ nữ trẻ tuổi thích mặc yếm màu.

*Cô kia yếm trắng lò lòa
Lại đây đập đất trồng cà với anh*

Ngoài chiếc yếm trắng hay yếm nâu thường may bằng loại vải ta mặc ở nhà hay trong những lúc lao động, những chiếc yếm màu cũng được may bằng các loại vải kể trên nhưng cũng có khi được may bằng những loại vải đắt tiền hơn và thường được dùng trong các dịp Tết nhất, giỗ chạp hay trong các cuộc hội hè đình đám:

** Con cò lặn lội bờ ao
Phát phơ hai dải yếm đào gió bay*

** Hỡi cô áo trắng yếm hồng
Đi trong đám hội, có chồng hay chưa?*

** Hỡi cô yếm thắm răng đen
Muốn lên mạn ngược ngồi thuyền cùng anh!*

** Chùa này chẳng có Bụt ru
Mà đem chuông khánh treo chùa hồ sen?
Thấy cô yếm đỏ, răng đen
Nam mô di Phật lại quên mất chùa !*

Cái yếm làm tăng độ duyên dáng của người phụ nữ nên cái yếm cũng có thể là một trong những điều kiện tạo nên nét đẹp, nét duyên dáng của người phụ nữ để người con trai lựa chọn ý trung nhân:

*Một thương tóc bỏ đuôi gà
Hai thương ăn nói mặn mà có duyên
Ba thương má lúm đồng tiền
Bốn thương răng lách hạt huyền kém thua
Năm thương cổ yếm đeo bùa . . .*

Tuy hình thức của cái yếm trông có vẻ đơn giản, nhưng vì công dụng của nó mà nó hóa ra quyến rũ khác thường. Mê cái yếm chính là mê con người mặc yếm. Hơn thế nữa, có những cách mặc yếm nó làm cho người nhìn cũng phải ngất ngây vì sự kín đáo nửa vời của nó. Theo tác giả Anh Thy, “Người phụ nữ khi làm lụng, nhất là trong bóng râm, dù là vào thời kỳ Hùng Vương hay đầu thế kỷ XX, vẫn thường mặc váy-yếm với hai tay và lưng để trần. Trời nắng thì thêm cái áo ngắn có xẻ tà hai bên hông gọi là áo cánh. Áo có đính cúc nhưng khi mặc thường không cài, vừa để cho mát, vừa để hở cái yếm làm duyên.”

Mà ngay cái yếm cũng chỉ để che kín phần ngực, phần lưng vẫn để trống và đôi khi cái yếm còn được cắt hẹp lại để hở hai bên sườn trông thật hấp dẫn. Câu ca dao dưới đây chắc đã được sáng tác trong khoảng thời gian người đàn ông Việt Nam còn đóng khổ khi làm việc ngoài đồng áng:

*Đàn ông đóng khổ đuôi lươn
Đàn bà mặc yếm hở sườn mới xinh!*

Vào cái thuở thật xa xưa đó, cái thuở chưa có cái xú chiêng ngực trĩu trên cặp nhũ hoa của người phụ nữ Việt Nam mà chỉ có cái yếm trắng, yếm đào . . . đã có biết bao nhiêu chàng trai chết mê chết mệt vì những cái yếm đó nhỉ? Ngay cả những anh đồ, tức những ông thầy dạy chữ nho ngày xưa cũng phải lụy vì cái yếm của những cô nàng thôn nữ :

*Yếm thắm mà nhuộm hoa nương
Cái răng hạt đỗ làm tương anh đồ!
Yếm thắm mà vẽ nước hồ
Vã đi vã lại anh đồ yêu đương!*

Cái yếm đã đẹp và gợi tình thì cái dải yếm nào có kém gì. Hình ảnh của đôi dải yếm phát phơ trong gió sao mà quyến rũ, sao mà đa tình đến thế

*Con còn lặn lội bờ ao
Phát phơ hai dải yếm đào gió bay!*

Con còn ở đây là hình ảnh tảo tần của người phụ nữ Việt Nam.

Ngoài cái công dụng buộc miếng vải yếm vào phần ngực của người phụ nữ, có người còn dùng dải yếm để buộc cái túi vải nhỏ đựng dăm bảy khâu trầu hay đựng mấy đồng tiền để dành:

*Trầu em tằm tối hôm qua
Cất trong dải yếm mở ra mời chàng!*

Hay:

*Trầu đã có đây, cau đã có đây,
Nhân duyên chưa định trầu này ai ăn
Trầu này, trầu túi trầu khần
Cùng trầu dải yếm anh ăn trầu nào?*

Hay:

*Tiền buộc dải yếm bo bo
Trao cho thầy bói đâm lo vào mình!*

Thông thường, người phụ nữ tự chọn vải, chọn màu rồi tự cắt may lấy cái yếm để dùng. Thế nhưng, đôi khi chiếc yếm cũng được sản xuất hàng loạt để đem bày bán. Và từ đây, chiếc yếm đã là một tặng phẩm hết sức thân tình để trở thành những kỷ vật rất được trân trọng của người phụ nữ. Có thể các bậc phụ huynh chọn một chiếc yếm có giá để làm quà cho cô con gái trước ngày vu quy:

*Con lạy cha hai lạy một quỳ
Lạy mẹ bốn lạy con đi lấy chồng
Mẹ sắm cho con cái yếm nhất phẩm hồng
Thắt lưng dải tím, bộ nhẫn đồng con đeo tay*

Có thể là một chàng trai mua một chiếc yếm để tặng người yêu:

*Anh mua cho em cái yếm hoa chanh
Ra đường bạn hỏi, nói của anh cho nàng!*

Có một chàng trai khen một cô gái mặc chiếc yếm thắm bé bé xinh xinh. Chàng khen “người cắt cũng khéo, người khâu cũng tài”. “Người” ở đây chưa xác định là ai. Thế nhưng, ngay mấy câu tiếp chàng lại xác định chính chàng đã thêu nhận, thêu hoa trên chiếc yếm:

*Hỡi cô yếm thắm lòa lòa
Yếm nhiều, yếm vóc hay là trúc bầu?
Hay là lụa bạch bên Tàu?
Người cắt cũng khéo, người khâu cũng tài!*

*Một đàng anh thêu nên nhận
Hai đàng anh mạng nên hoa
Yếm ấy anh để trong nhà
Khen ai mở khóa đem ra cho nàng!*

“Khen” thì ai khen? Và “ai” ở đây là ai? “Yếm ấy anh để trong nhà” và chắc là “anh” đã cắt kỹ lắm, có thể là trong ruộng và chia khóa “anh” giữ. Vậy thì “ai” có thể “mở khóa đem ra cho nàng”? Còn ai trồng khoai đất này nữa chứ? Chính chàng đã tự khen mình tạo nên chiếc yếm xinh đẹp và chàng đã tự tay mang ra tặng cho nàng. Và chàng lại tự khen cái hành động tỏ tình tha thiết của mình. Khéo thật

Và cũng từ cái việc tặng yếm này, chúng ta còn bắt gặp một bài ca dao thật ngộ. Bài ca dao như thế này:

*Hoa cúc vàng nở ra hoa cúc tím
Em có chồng rồi, em trả yếm cho anh!
Hoa cúc vàng nở ra hoa cúc xanh
Yếm em em mặc, yếm gì anh anh đòi*

Đây là một khúc ca đối đáp giữa một người nam và một người nữ. Chúng ta thử mình xác xem đây là một cuộc trả yếm hay là một cuộc đòi yếm. Vì đây là một khúc ca được thể hiện trong một buổi hát đối đáp nào đó nên nội dung đích thực của nó chỉ là một giả thiết. Tuy nhiên, dù chỉ là một giả thiết thì giả thiết đó cũng phải phản ánh được tâm tình chung của quần chúng thì mới được quần chúng lưu truyền cho tới ngày nay. Chúng ta sẽ không bàn đến câu 1 và câu 3, vì 2 câu này chỉ là câu đưa đẩy thuộc thể phú trong nghệ thuật cấu tạo một bài ca dao. Quả thực nó không liên quan gì đến câu 2 và câu 4, và vì vậy, dù hoa cúc vàng có nở ra bất kỳ loại hoa gì đi nữa thì nó cũng không làm thay đổi ý nghĩa đích thực của câu 2 và câu 4. Có 2 giả thiết:

HieuPham

Giả thiết 1: Nếu cô gái hát trước thì đây là trường hợp xin trả yếm. Ta có thể nói xuôi ý câu này như sau: Đây là chiếc yếm anh tặng em khi chúng mình yêu nhau, nhưng nay vì duyên nợ không thành, bây giờ em đã có chồng, nên em xin trả chiếc yếm này cho anh. Và chàng trai đã trả lời một cách dịu dàng: Quả là anh có tặng em chiếc yếm đó, thế nhưng bây giờ em đã mặc nó và vì vậy bây giờ nó là của em. Nó đâu còn là của anh nữa mà bảo anh đòi!

Giả thiết 2: Nếu người con trai hát trước thì đây lại là đòi yếm. Lời người con trai thật cương quyết: Ngày trước tôi có cho cô một cái yếm. Nay cô đã có chồng cô phải trả lại cái yếm đó cho tôi. Cô gái đáp chát lại một cách đanh đá: Nay, tôi bảo cho mà biết, yếm tôi đang mặc thì nó phải là yếm của tôi chứ yếm gì của anh mà anh lại đòi! Vô duyên!

Xét về phương diện tâm lý, đã có can đảm đòi lại cái yếm mà mình đã cho người mình yêu, dù rằng người yêu của mình đã ôm cầm sang thuyền khác, thì đó là một hành vi không còn tình nghĩa. Đã không còn tình nghĩa thì giọng điệu phải gay gắt. Giọng điệu của chàng trai đã gay gắt thì giọng điệu của cô gái cũng phải chua ngoa cho tương xứng. Cứ xét theo giọng điệu thì giọng điệu của câu 2 không thể là giọng điệu

của một người “đòi nợ” và giọng điệu của câu 4 không thể là giọng điệu của một người “bị đòi nợ”. Chữ “em” và chữ “anh” trong câu 2 và trong câu 4 nghe hiền lành, tràn trề tình cảm. Thử là giả thiết 2, bài ca dao phải được chuyển cách xưng hô như sau:

*Hoa cúc vàng nở ra hoa cúc tím
Cô có chồng rồi cô trả yếm cho tôi
Hoa cúc vàng nở ra hoa cúc xanh
Yếm tôi tôi mặc, yếm gì anh anh đòi!*

chứ không thể là cách xưng hô “anh-em” “em-anh” tình tứ như thế được. Và lại, anh con trai nào lại chẳng nhớ nằm lòng câu ca dao này:

*Bắc thang lên hỏi ông trời
Của chàng cho thiếp liệu đòi được chăng?
Bắc thang lên hỏi ông trăng
Của chàng cho thiếp nói năng thế nào?*

Cái yếm nó cũng quái ác lắm. Những cô gái mặc những chiếc yếm đào, yếm hồng, yếm thắm, yếm đỏ . . . đã làm cho bao chàng trai chết mê chết mệt như ăn phải bùa mê thuốc lú, không còn biết trời trăng mây nước gì nữa:

*Chùa này chẳng có Bụt ru
Mà đem chuông khánh treo chùa hồ sen
Thấy cô yếm đỏ, răng đen
Nam mô di Phật lại quên mất chùa!*

Mà đâu có phải chỉ làm say mê những chàng trai dân dã, những anh đồ nhá chữ thành hiền, ngay những bậc tu hành mà lòng trần chưa dứt đôi khi cũng bị mấy cô yếm thắm, yếm đào đưa vào mê lộ:

*Ba cô đội gạo lên chùa
Một cô yếm thắm bỏ bùa cho sư
Sư về sư ốm tương tư . . .
Ồm lẩn ốm lóc nên Sư Trọc Đầu*

Cái yếm là vật thiết thân của đàn bà con gái, thì cái yếm cũng là vật thân thiết của giới đàn ông con trai. Gặp cô gái không cần biết tên họ là gì, cứ theo màu yếm cô nàng đang mặc mà gọi, cô nàng cũng biết là chàng trai đang gọi ai rồi. Thiết là kín đáo mà tình tứ biết bao! Gặp một cô mặc yếm trắng, thế là anh chàng có cớ để chòng ghẹo :

*Hỡi cô yếm trắng lòa lòa
Sao cô không bảo mẹ già nhuộm thắm?
Ước gì anh được ở gần
Để anh nhuộm hộ thắm nhuộm công anh!*

Sao mà tình tứ quá vậy! Sao mà hiền lành quá vậy! Chỉ xin được ở gần để nhuộm hộ cái yếm lấy công thôi! Sao anh chàng này lại khôn thế nhỉ? Thế nhưng, theo Nhất Thanh Vũ Văn Khiếu trong Đất Lề Quê Thói, thì “thực ra, không ai mặc yếm nhuộm thắm, nhưng chàng trai đã mách lới nói trái vậy để chòng ghẹo, và để cô gái dễ có cớ trả lời.” Cũng lại cái “yếm trắng lòa lòa”, lần

này cũng lại bị chọc quê :

*Cô kia yếm trắng lòa lòa
Lại đây đập đất trồng cà với anh
Bao giờ cà chín, cà xanh
Anh cho một quả để dành móm com!*

Này đây một anh chàng ngồi trên con dò dọc đang buông lời tình tứ mời mọc một cô nàng yếm thắm:

*Hỡi cô yếm thắm răng đen
Muốn lên mạn ngược ngồi thuyền cùng anh!*

Này đây một anh chàng lái đò khác đang buông lời chònh gheo dớ dẩn:

*Thuyền anh đã cạn lại đây
Mượn đôi dải yếm làm dây kéo thuyền*

Cái dải yếm chỉ lớn bằng mút đũa con mà đòi “mượn . . . làm dây kéo thuyền”. Mượn gì mà oái oăm thế! Thế nhưng cô gái cũng không vừa. Cô không từ chối thẳng thừng sợ làm buồn lòng anh chàng lái đò “tinh nghịch”, cô chỉ hứa khéo với lời ước ao không bao giờ thành hiện thực:

*Ước gì dải yếm em to
Để em buộc lấy mũi đò kéo lên
Ước gì dải yếm em bền
Để em buộc lấy kéo lên trên bờ!*

Này đây một anh chàng buông lời đùa cợt cái kiểu “muốn cho mình rinh cho người” :

*Con cò lặn lội bờ ao
Hỡi cô yếm đào lấy chú tôi chẳng?*

Hay:

*Hỡi cô yếm đỏ lòm lòm
Lại đây tôi gả thẳng cò cho cô . . .*

Nhưng cái anh chàng dưới đây mới thật là “tinh nghịch”.

*Hỡi cô yếm thắm đeo bùa
Bác mẹ có bán anh mua nửa người
Anh mua từ rốn đến đùi
Từ bụng đến mặt mặc trời với em!*

Vậy là cái “yếm thắm” dù có đeo bùa cũng không quyến rũ nổi anh chàng “tinh nghịch”! “Ý tại ngôn ngoại” mà lại! Này đây một anh chàng đang buông lời chònh gheo chua ngoa:

*Hỡi cô mặc yếm hoa tầm
Chồng cô đi lính cô nằm với ai?*

Đây có thể là một câu hỏi có vẻ “lần khần” nhưng nó lại có thể phản ánh cả một thực tế lịch sử chua cay của người phụ nữ Việt Nam trong những thời chinh chiến. Có những thời kỳ mà người đàn ông phải ở trong quân ngũ suốt cả một quãng đời trai trẻ “tuổi chưa đến 60 chẳng được về làng cùng cha mẹ vợ con đoàn tụ...” (Thích Đại Sán – Hải Ngoại Ký Sự)

Có những phụ nữ sống trong khắc khoải chờ chồng thời chinh chiến thì cũng có những phụ nữ sống buông thả luông tuồng “chính chuyên lấy được chín chồng, vo viên bỏ lọ gánh gồng đi chơi!...” để rồi bị người thiên hạ mỉa mai trách móc:

*Hỡi cô yếm thắm bùa đeo
Chồng cô cô bỏ cô theo chồng người!*

Nữ sĩ Hồ Xuân Hương có một bài thơ vịnh “Thiếu nữ ngủ ngày” vẽ ra một hình ảnh thiết ngộ : cô thiếu nữ “quá giấc nồng” để gió thổi tụt yếm xuống đến giữa ngực “yếm đào trể xuống dưới nương long” phơi bày cả bộ nhũ hoa mát rượi “đôi gò bồng đảo sương còn ngậm”, khiến cho anh chàng “quân tử dùng dằng đi chẳng dứt ; đi thì cũng dở, ở không xong!”. Chàng “quân tử” ở đây còn dùng dằng, lưỡng lự, “tiến thoái lưỡng nan”, chứ chàng trai trong ca dao gặp cảnh này đã sấn sổ đến ngay không chút e dè:

*Đôi cô vác gậy chòi đào
Cô lớn, cô bé, cô nào với ai?
Cô lớn vuốt bụng thờ dài:
Trời ơi, đất hỡi! Lấy ai đỡ buồn?*

*Cô bé mặc yếm hở lườn
Đêm nằm ngổ cửa con lươn bò vào!
Gió nam đánh tóc yếm đào
Anh nghĩ oản trắng, anh vào thấp nhang*

*Hai cô bốn oản rõ ràng
Anh xin một chiếc, cô nàng không cho!*

Rõ ràng là chàng trai đã giả vờ “trông gà hóa cuốc” để rồi lặn khân sấn sổ đến gần hỏi xin một “phẩm oản” và dĩ nhiên là cô nàng từ chối! Như đã được mô tả, chiếc yếm có lớn lắm cũng chỉ bằng hai bàn tay xòe là cùng. Ấy vậy mà, đã có chàng trai mơ ước được đắp chiếc yếm của người tình và chàng nghĩ nó sẽ ấm, ấm lắm, không chiếu chăn nào có thể sánh nổi:

*Đêm nằm đắp chục chiếc chăn
Làm sao sánh được ấm bằng yếm em!*

Đắp chiếc yếm mà thấy được hơi ấm đã là lạ, nhưng không lạ bằng chàng trai sau đây. Óc tưởng tượng của chàng đã vẽ nên một hình ảnh tuyệt diệu mà chúng ta có thể nghĩ rằng chỉ có tình yêu mới có thể cho chàng được sức tưởng tượng dồi dào đến mức ấy:

*Trời mưa trời gió kín kín
Đắp đôi dải yếm hơn nghìn chăn bông!*

Trời ạ! Đắp đôi dải yếm! Phải chăng hơi hướm của người tình đã chuyền hơi ấm vào đôi dải yếm đa tình để tạo cho nó thành một lò sưởi? Đôi dải yếm tuyệt diệu làm vậy nên chàng trai đã có một ước mơ thật kỳ lạ, đó là giấc mơ hóa kiếp của chàng. Tương truyền Nguyễn Công Trứ đã có lần ước mơ hóa kiếp thành “cây thông”:

*Kiếp sau xin chớ làm người
Làm cây thông đứng giữa trời mà reo
Sườn trời vách đá cheo leo
Ai mà chịu rét thì trèo với thông*

Ông là một nhà tướng, ông lại là một nhà thơ, ông muốn tiếng thơ của ông cùng đất trời vang vọng, còn chàng trai trẻ đa tình của chúng ta thì có một ước vọng “đa tình” một cách lạ kỳ. Chàng muốn biến thành cái dải yếm để mãi mãi được quấn quýt bên cạnh người tình:

*Kiếp sau đừng hóa ra người
Hóa ra dải yếm buộc người tình nhân!*

Trong lúc chàng trai ước hóa ra dải yếm để được “buộc người tình nhân”, thì cái ước vọng của cô gái – cái ước vọng mãnh liệt muốn được giao hòa, muốn được cảm thông – đã biến cái dải yếm mong manh thành chiếc cầu bắt hủ của tình ái để đón người tình:

*Ước gì sông rộng một gang
Bắc cầu dải yếm cho chàng sang chơi!*

Quả là người ta không thể lấy cái kích thước bình thường để đo lường rồi phê phán hình ảnh tuyệt diệu trong câu ca dao này mà người ta phải lấy kích thước của “khát vọng tình yêu” để nhận chân một tấm chân tình.

Nếu có một chàng trai nói lên giấc mơ “đa tình” của mình thì lại có một cô gái nói lên giấc mơ “tình nghịch” thật oái oăm :

*Ước gì dải yếm em dài
Để em buộc lấy những hai anh chàng!*

Bởi cô nàng ao ước “buộc lấy những hai anh chàng” nên cô nàng đã bị thiên hạ mỉa mai:

*Lả lơi cho rách yếm ra
Về nhà dối mẹ yếm thông hoa không bền!*

Hình thức của cái yếm cũng là biểu tượng về đời sống thường nhật của người phụ nữ Việt Nam. Khi còn son trẻ, người phụ nữ còn nghĩ đến cách ăn mặc, còn nghĩ đến việc giữ gìn sắc đẹp:

*Tắm yếm đào sao em khéo giữ màu
Răng đen rụng rức, mái tóc đầu em hãy còn xanh.*

Hay:

*Con gái đang thì đã nên con gái
Cái áo em mặc chải chải hoa hồng*

Nhưng khi đã có gia thất, trong đời sống khổ cực hằng ngày, họ thường hoài niệm về thời con gái còn sống dưới sự đùm bọc, yêu chiều của mẹ cha. Với họ, đây quả là một thời vàng son:

*Khi xưa em ở với cha
Một năm chín yếm xót xa trong lòng
Từ khi em về nhà chồng
Chín năm một yếm, em lộn trong ra ngoài!*

Khi đã có chồng, người phụ nữ Việt Nam thường ít khi nghĩ riêng về mình mà họ dồn tất cả cho chồng cho con, đúng với quan niệm “có chồng gánh vác giang sơn nhà chồng!”. Họ không còn nghĩ về bản thân mình nữa:

*Chừa chồng nón thúng quai thao
Chồng rồi, nón rách quai nào thì quai.
Chừa chồng yếm thắt đeo hoa
Chồng rồi hai vú bỏ ra tà yếm!*

Và nhất nữa khi đã có con, càng có nhiều con, .đời sống của họ càng ngày càng vất vả hơn và bản thân họ trông cũng thật thảm nảo hơn:

*Gái một con trông mòn con mắt
Gái hai con con mắt liếc ngang
Ba con cổ ngẳng, răng vàng*

*Bốn con quần áo đi ngang khét mù
Năm con tóc rối tổ cu
Sáu con yếm tụt, váy dù vắn ngang.*

Cái yếm đã là vật thân thiết của người phụ nữ Việt Nam từ ngàn xưa. Những chiếc yếm trắng, yếm nâu, yếm đào, yếm thắm . . . những chiếc yếm vải, yếm trúc bầu, yếm vóc, yếm nhiễu . . . đã quấn quýt với người phụ nữ Việt trên hai ngàn năm đóbỗng một hôm bị cái xú-chiêng của người phương Tây tranh giành mất địa vị.

Chiếc yếm thủy chung gợi cảm đã phải từ tốn âm thầm rút lui vào bóng tối nhường chỗ cho chiếc xú-chiêng ôm ấp bộ ngực căng tròn nõn nà của người phụ nữ Việt Nam cho đến một ngày người ta không còn nhắc nhở đến cái yếm nữa. Ngày nay có nhiều phụ nữ Việt Nam không còn có thể hình dung ra hình dáng của cái yếm. Và đáng tiếc biết bao nhiêu, những chàng trai Việt không còn đêm đêm nằm mơ

*Kiếp sau đừng hóa ra người,
Hóa ra dải yếm buộc người tình nhân!*

Khuôn mặt khá xinh, nhưng đâu đó vẫn tiềm ẩn một nét đẹp Tây Phương, hay Middle East thì đúng hơn... hoang sơ, man dại. Không thể hiện được cái ngây thơ, duyên dáng, e ấp xuân thì như người thiếu nữ trong những chiếc áo yếm muôn màu, bắt hủ của Việt Nam chúng ta ngày xưa....phải chứ ? Nhưng mái tóc và tấm lưng trần của nàng thì đúng là ""giết người không gươm, không giáo". Ôi ! Chiêm ngưỡng thôi, hồn lãng đãng trôi....chả biết về đâu !

Phạm Dũng